



Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif

**KAJIAN TERHADAP VOKAL MUZIK TRADISIONAL SUKU
KAUM IBAN DI KAWASAN BATANG LUPAR SRI AMAN,
SARAWAK: LAGU SABAK ATAU SABAK BEBUAH SEMASA
PERAYAAN GAWAI ANTU.**

Dalih Anak Ason

Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian
(Muzik)
2008

**KAJIAN TERHADAP VOKAL MUZIK TRADISIONAL SUKU KAUM IBAN DI
KAWASAN BATANG LUPAR SRI AMAN, SARAWAK: LAGU *SABAK* ATAU
SABAK BEBUAH SEMASA PERAYAAN *GAWAI ANTU*.**

DALIH ANAK ASON

**Projek ini merupakan salah satu keperluan untuk
Ijazah Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian
(Muzik)**

**Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif
UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK
2008**

UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK

BORANG PENGESAHAN STATUS TESIS/LAPORAN

JUDUL: **Kajian Terhadap Vokal Muzik Tradisional Suku Kaum Iban di Kawasan Batang Lupar, Sri Aman Sarawak : Lagu *Sabak* atau *Sabak Bebuah* Semasa Perayaan *Gawai Antu*.**

SESI PENGAJIAN : 2005/2008

Saya **DALIH ANAK ASON**

mengaku membenarkan tesis/ Laporan * ini disimpan di Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:

1. Tesis/ Laporan adalah hakmilik Universiti Malaysia Sarawak
2. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat salinan untuk tujuan pengajian sahaja
3. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat pengdigitan untuk membangunkan Pangkalan Data Kandungan Tempatan
4. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat salinan tesis/ laporan ini sebagai bahan pertukaran antara institusi pengajian tinggi
5. *sila tandakan ☒

☐ SULIT

(mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan seperti termaktub di dalam AKTA RAHSIA 1972)

☐ TERHAD

(mengandungi maklumat Terhad yang telah ditentukan oleh Organisasi/badan di mana penyelidikan dijalankan)

☒ TIDAK TERHAD



Tandatangan Penulis

Tarikh : **7 MEI 2008**

Alamat Tetap:

No. 15, Lorong 1, Jalan Urat Mata,

Tabuan Jaya Tengah,

93350 Kuching, Sarawak.



Tandatangan Penyelia

Tarikh: **7 MEI 2008**

Connie Lim Keh Nie
Pensyarah
Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif
UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK

Catatan: * Tesis/ Laporan dimaksudkan sebagai tesis bagi Ijazah Doktor Falsafah, Sarjana Muda
*Jika Tesis/ Laporan SULIT atau TERHAD, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa/ organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh tesis/ laporan ini perlu dikelaskan sebagai SULIT atau TERHAD

Projek bertajuk '**Kajian Terhadap Vokal Muzik Tradisional Suku Kaum Iban di Kawasan Batang Lupar, Sri Aman, Sarawak : Lagu Sabak atau Sabak Bebuah semasa perayaan Gawai Antu**' telah disediakan oleh **Dalih Ak Ason** dan telah diserahkan kepada Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif sebagai memenuhi syarat untuk Ijazah Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian dalam program **Muzik**.

Diterima untuk diperiksa oleh:



Connie Lim Keh Nie

Tarikh:

7 MEI 2008

PENGAKUAN

Penulis mengakui bahawa tidak terdapat bahagian penyelidikan, dihasilkan atau dilaporkan dalam tesis ini yang telah digunakan sebagai bahan sokongan untuk suatu ijazah atau kelulusan samada kepada universiti ini atau institusi pengajian tinggi lain.



(DALIH ANAK ASON)

No Matrik : 13926

PENGHARGAAN

Terlebih dahulu ingin saya panjatkan sepenuhnya kesyukuran kepada Tuhan yang Maha Esa kerana dapat menyiapkan tugas tahun akhir ini dengan jayanya. Setinggi-tinggi penghargaan dan jutaan terima kasih ditujukan kepada para pensyarah serta tutor program Muzik Cik Connie Lim Keh Nie selaku penyelia tugas, Cik Laura Pranti Tutom, Cik Misato Sakai, Cik Vivi Aisyah bt Saudi dan tidak dilupakan Puan Thia Sock Siang dan Cik Ng Sie Ai yang kini sedang melanjutkan pelajaran kerana berkat daripada bimbingan serta tunjuk ajar mereka selama ini telah melayakkan saya sebagai seorang graduan universiti. Terima kasih sekali lagi saya ucapkan. Sesungguhnya, segala jasa yang telah kalian curahkan akan dikenang selagi hayat dikandung badan.

Sekalung penghargaan dan jutaan terima kasih juga ditujukan khasnya buat kedua ibu bapa saya, Encik Ason anak Gana dan Puan Isah anak Pali serta seluruh ahli keluarga yang merupakan tulang belakang dalam kehidupan saya selama ini. Terima kasih atas segala dorongan dan sokongan yang diberikan terutamanya dari segi galakan dan kewangan sedari awal pengajian saya. Sesungguhnya, segala jasa dan pengorbanan anda semua selama ini tidak dapat diungkapkan dengan kata-kata kerana ia merupakan azimat yang paling bernilai pada diri saya supaya lebih berusaha pada masa akan datang.

Ucapan setinggi-tinggi penghargaan buat semua yang terlibat dalam menyiapkan penyelidikan ini lebih-lebih lagi buat mendiang Puan Mumu anak Lindang yang telah menghadap Ilahi pada tarikh 15 Mac 2008 sebelum kajian ini sempat disiapkan sepenuhnya. Semoga Tuhan sentiasa memberkati kesejahteraan roh beliau di alam sana.

Tanpa kerjasama dan maklumat yang diberikan, tidak mungkin saya mampu untuk menyiapkan penyelidikan ini. Begitu jua buat seluruh penghuni rumah panjang yang terbabit secara langsung atau tidak langsung diatas kerjasama yang diberikan ketika menjayakan kajian lapangan berkaitan seni vokal muzik ini sehingga saya berjaya menyiapkan tugas ini walaupun pelbagai halangan dan rintangan yang terpaksa ditempuhi.

Penghargaan juga buat rakan-rakan seperjuangan daripada program Muzik khususnya Liza Agus, Caroline Bidin, Cecelia Chai Ching Ping, Suziliana Basiron Siti Mariani Hamlin, Megat Sazali, Kartik Kumar, Abdul Aziz serta semua rakan-rakan yang tidak dapat disebut di sini. Terima kasih kerana sudi menjadi sahabat yang baik dan sedia berkongsi pandangan dan pendapat serta sentiasa bersama-sama melayari suka duka sepanjang pengajian kita di Unimas. Seterusnya tidak dilupakan kepada semua pihak yang terlibat sama ada secara langsung mahupun tidak langsung dalam menyiapkan tugas ini. Jutaan terima kasih saya ucapkan kerana sesungguhnya jasa kalian semua akan tetap dikenang selagi nafas masih ada.

ABSTRAK

Kajian berkaitan dengan genre vokal muzik suku kaum Iban iaitu *sabak* atau *sabak bebuah* ketika perayaan *Gawai Antu* yang berfokus di kawasan Batang Lumar, Sri Aman, Sarawak. Kajian ini bertujuan untuk memelihara serta mengekalkan budaya serta adat tradisi suku kaum Iban menerusi penyelidikan tentang teknik nyanyian *sabak*. Teknik nyanyian vokal muzik *sabak* seterusnya akan dianalisis serta diterjemah kedalam bentuk notasi muzik barat.

ABSTRACT

This research is to explore the traditional vocal music of Iban community which is known as sabak or sabak bebuah that is performed during Gawai Antu ceremony. The aim of this research is to preserve the Iban culture and traditions through investigating the techniques of singing sabak bebuah by a tukang sabak. The techniques of singing sabak bebuah will be recorded in audio and visual form and later; the music will then be analyzes and transcribed using western music notation.

ISI KANDUNGAN

Halaman Tajuk	i
Borang Pengesahan Status Tesis/Laporan	ii
Pengesahan dan Tandatangan Penyelia	iii
Pengakuan Pelajar	iv
Penghargaan	v-vi
Abstrak	vii
Abstract	viii
Isi kandungan	ix-xi
1. BAB 1 PENDAHULUAN	
1.1 Pengenalan	1
1.1.1 Asal Usul Kaum Iban	1-3
1.1.2 Sejarah dan Peranan Vokal Muzik <i>Sabak</i>	4-6
1.2 Permasalahan Kajian	6-7
1.3 Matlamat Kajian	7-8
1.4 Objektif Kajian	8
1.5 Kepentingan Kajian	8-9
1.6 Skop Kajian & Batasan Kajian	9-10
1.7 Kajian Lepas	10-11
2. BAB 2 METODOLOGI PENYELIDIKAN	
2.1 Cara Pengumpulan Data	12
2.1.1 Data Primer	12
2.1.1a Kaedah Etnografi	12-13
2.1.2 Data Sekunder	14
2.2 Lokasi Kajian	15
2.2.1 Peta Lokasi Kajian	15
3. BAB 3 DAPATAN KAJIAN	

3.1	Sejarah Upacara <i>Gawai Antu</i>	16
3.1.2	Sebelum Upacara	17-18
3.1.3	Semasa Upacara	18-19
3.2	Analisa Vokal Muzik <i>Sabak</i> Batang Lumar	20
3.2.1	Pengenalan	20
3.2.2	Teknik Nyanyian	20-21
3.2.3	Cara Persembahan	21-22
3.3	Analisa Aspek Muzik <i>Sabak</i> Batang Lumar	23
3.3.1	Transkripsi Skor Vokal Muzik <i>Sabak</i>	23
3.3.2	Aspek Melodi	24
3.3.3	Aspek Ritma	25
3.3.4	Aspek Tekstur	25-26
3.3.5	Skel	26
3.3.6	Julat atau <i>Interval</i>	26
3.3.7	Dinamik	27
3.3.8	<i>Pitch</i>	27
3.3.9	Teks	28
3.4	Penterjemahan Teks Vokal Muzik <i>Sabak</i> Batang Lumar	29
3.5	Analisa Muzik <i>Sabak</i> Batang Rajang	30
3.5.1	Aspek Melodi	31
3.5.2	Aspek Ritma	32
3.5.3	Aspek Tekstur	32
3.5.4	Skel	32-33
3.5.5	Dinamik	33-34
3.5.6	Teks	34

4. BAB 4 PERBINCANGAN

4.1	Pengenalan	35-36
4.2	Perbandingan Dalam Aspek Muzik Vokal Muzik <i>Sabak</i> Batang Lumar & Vokal Muzik <i>Sabak</i> Batang Rajang	37-41

5. BAB 5 RUMUSAN, CADANGAN DAN KESIMPULAN

5.1	Rumusan Kajian	42-44
5.2	Langkah-Langkah serta Cadangan yang boleh di ambil bagi memelihara Warisan Vokal Muzik <i>Sabak</i> .	44-46
5.3	Kesimpulan	47
	Bibliografi	48-49
	Glosari	50-51
	Lampiran	52-53

BAB 1

PENDAHULUAN

1.1 Pengenalan

Negeri Sarawak khususnya mempunyai bilangan penduduk sebanyak 2.31 juta sehingga tahun 2005 (*Yearbook of Statistic*, 2005). Penduduk pribumi Sarawak terdiri daripada 40 jenis kepelbagaian etnik dengan gaya hidup, budaya dan bahasa yang unik dan tersendiri. Antara kumpulan etnik yang terdapat di negeri Sarawak adalah Melayu dengan jumlah sebanyak 25% daripada jumlah keseluruhan etnik, Cina (29%), Iban (30%), Bidayuh dan juga Orang Ulu (5.5%) termasuk Kayan, Kenyah, Kajang, Kejaman, Punan, Ukit, Penan, Kelabit, Bisaya dan Lun Bawang. Kepelbagaian etnik ini mendiami pelbagai kawasan dan bahagian di negeri Sarawak.

1.1.1 Asal Usul Kaum Iban

Suku kaum Iban dipercayai berasal daripada Sungai Kapuas Kalimantan, Indonesia dan antara sungai-sungai yang menjadi tempat tinggal suku Iban adalah sungai Batang Lupar, Saribas, Krian, dan Rejang (Freeman, 1959:15). Walaubagaimanapun, kedatangan Iban yang terawal ke Sarawak masih tidak dapat dipastikan kerana menurut Jarraw (1992) pelbagai ramalan dibangkitkan sejak dulu tentang asal penghijrahan suku kaum ini. Menurut beliau, Iban yang terawal menetap di Sarawak adalah Iban yang menetap di Batang Ai daerah Lubok Antu. Walaubagaimanapun, berdasarkan Freeman (1992) migrasi suku kaum Iban terawal ke Sarawak didominasi oleh dua fakta iaitu salah satunya dikenali berasal daripada Sungai Lemanak, Sungai Skrang dan Sungai Layar menuju Entabai, Julau sehingga ke Sungai Kanowit. Selain itu, suku kaum Iban juga

berhijrah daripada Batang Lupar dan Kanyau, Sungai Kapuas di Borneo Indonesia menuju Sungai Katibas.

Suku kaum Iban yang terawal berhijrah ke Sarawak adalah berasal daripada Kalimantan, Indonesia iaitu kawasan sebelah selatan Borneo, Sarawak. Kemudiannya mereka membina penempatan masing-masing disepanjang sungai Batang Ai, sungai Skrang, sungai Saribas dan sungai Rajang sehingga lebih dikenali sebagai *Sea Dayak*. Suku kaum ini merupakan penduduk majoriti dengan membentuk sebanyak 30% daripada keseluruhan jumlah etnik yang terdapat di Sarawak. Berdasarkan Asmah Haji Omar (1989) nama Iban diambil sempena nama *ensumbar* yang melambangkan kemuliaan dan juga sebuah penghormatan.

Suku kaum Iban merupakan antara enam kumpulan etnik yang utama di Sarawak selain daripada kaum Melayu, Bidayuh, Melanau dan Orang Ulu. Suku kaum ini juga merupakan kumpulan etnik majoriti yang banyak terdapat di bahagian Sri Aman, Sarikei, Sibu dan Bintulu yang dikenali dengan pelbagai nama mengikut kawasan penempatan masing-masing seperti Iban Saribas mendiami daerah Betong, Saratok dan sesetengah kawasan Sarikei. Iban Sebuyau pula mendiami kawasan Lundu dan Kota Samarahan, Iban Remuns dikenali di kawasan Serian manakala Iban Batang Rajang merangkumi bahagian Kapit, Kanowit, Bintulu, Miri dan juga boleh dijumpai di sepanjang Sungai Rajang. Masyarakat Iban juga lebih dikenali sebagai salah satu etnik yang lebih selesa tinggal bersama-sama keluarga dan sanak-saudara di rumah panjang yang berhampiran dengan sungai-sungai di Sarawak.

Dengan keluasan 6,184.1 kilometer persegi yang diliputi oleh kawasan tanah rata dan berbukit, bahagian Sri Aman yang juga dikenali sebagai Simanggang merupakan sebuah kawasan penempatan majoriti etnik daripada suku kaum Iban selain Cina dan Melayu. Suku kaum Iban yang mendiami kawasan Lingga dan disepanjang Sungai Batang Lupar, Sri Aman ini khususnya digelar sebagai Iban Balau. Menurut Sandin (1994) Iban Balau ini merupakan migran yang berhijrah daripada Borneo Indonesia ke Sarawak dan membuat penempatan mereka berhampiran dengan sebuah bukit iaitu Bukit Balau. Penghijrahan mereka juga dipercayai bermula dari Kapuas menuju Bukit Balau Ulu tetapi telah berlakunya perselisihan dengan Iban Skrang sehingga menyebabkan mereka berhijrah ke Lingga, Banting, Bukit Balau Ili, Selanjan, Empelanjau, Engkeramut dan Selepong di kawasan Simanggang yang kini lebih dikenali sebagai bahagian Sri Aman.

Secara keseluruhannya terutamanya dari segi corak sosial dan budaya, kehidupan mereka kebanyakannya masih berpegang serta mengamalkan adat asal masyarakat Iban yang diwarisi sejak turun-temurun daripada nenek moyang mereka walaupun hampir semua suku kaum ini telah menganut agama Kristian. Kebanyakan golongan tua yang terutamanya yang tinggal di rumah panjang masih lagi percaya kepada firasat mimpi, *Singalang Burong* atau *Petara* segala kehidupan, sumpahan dan juga *antu pala'*. Selain itu, upacara miring masih lagi diamalkan ketika menyambut perayaan seperti *Gawai Dayak* (annual harvest festival), *Gawai Mangkong Tiang*, *Gawai Burong* atau *Kenyalang* (hornbill festival), *Gawai Tanju* atau *Belian* dan juga *Gawa/i Antu* (festival for dead). Kepercayaan suku kaum Iban sering dikaitkan dengan petanda, gejala alam dan juga semangat padi. Terdapat banyak *Dewa* dan *Roh*, salah satunya adalah *petara*

yang dianggap sebagai pemimpin para *Dewa*. Walaubagaimanapun, peredaran zaman juga telah banyak menghapuskan kepercayaan lama mereka walaupun sesetengah kepercayaan dan adat resam masih lagi diamalkan.

1.1.2 Sejarah dan Peranan Vokal Muzik *Sabak*

Suku kaum Iban terkenal dengan kepelbagaian muzik tradisional sama ada dari segi alat muzik dan vokal muzik. Antara alat muzik yang selalu digunakan untuk mengiringi persembahan tarian tradisional Iban iaitu *ngajat* dan ketika sambutan perayaan seperti *Gawai Dayak* (harvest festival) adalah seperti *engkerumong*, *gong*, *tetawak* dan *bebendai*. Manakala vokal muzik tradisional adalah *ensera*, *timang*, *sampi*, *sabak* dan *renong* yang akan dinyanyikan ketika berlangsungnya majlis perkahwinan serta sambutan perayaan seperti *Gawai Tanju*, *Gawai Kenyalang* (hornbill festival) dan *Gawai Antu* (festival of dead).

Sabak merupakan salah satu tradisional vokal muzik Iban yang jarang dinyanyikan iaitu cuma dipersembahkan ketika perayaan *Gawai Antu*. Walaubagaimanapun, *sabak bebuah* pula terminologi yang mengikut dialek penduduk tempatan kawasan Batang Lupa yang merupakan sebuah nyanyian puisi sedih iaitu dipersembahkan dalam memperingati nenek moyang yang telah meninggal dunia dengan harapan pewaris si mati agar nenek moyang terbabit dapat menjalani kehidupan sejahtera di alam yang lain.

Vokal muzik *sabak bebuah* ini akan dinyanyikan oleh *tukang sabak* bermula pada pukul 6 petang hingga ke pukul 6 pagi pada hari berikutnya ketika sambutan perayaan

Gawai Antu. *Tukang sabak* ini akan mempersembahkan nyanyiannya dengan duduk di atas buaian kayu yang dikenali sebagai *ayun*. Para penghuni rumah panjang dan juga tetamu akan duduk dan berkumpul di *ruai* berhadapan dengan *tukang sabak* untuk menyaksikan persembahan vokal tersebut sehingga keesokan harinya. Perayaan *Gawai Antu* yang disambut oleh pewaris dengan iringan vokal *sabak bebuah* ini bertujuan untuk memuja roh keluarga serta nenek moyang mereka yang telah lama meninggal dunia sebagai tanda penghormatan dan juga ahli keluarga si mati yang masih hidup telah bersedia untuk tidak mengingati si mati selain daripada mewujudkan kesedaran bahawa yang telah pergi tidak akan kembali ke dunia.

Sabak bebuah ini dinyanyikan oleh golongan lelaki atau wanita. Walaubagaimanapun, kebanyakan golongan wanita menguasai cara nyanyian tradisional ini. Perayaan *Gawai Antu* ini kebanyakannya akan disambut oleh kaum Iban Balau ini dalam tempoh 10 tahun atau 20 tahun sebelum perayaan dimana ianya amat berbeza dengan suku kaum Iban di kawasan Batang Rajang yang akan menyambut perayaan *Gawai Antu* ketika jasad si mati masih belum dikebumikan.

Menurut maklumat yang diperolehi daripada *tukang sabak* iaitu Puan Mumu Lindang, dipercayai bahawa asal-usul perayaan *Gawai Antu* ini adalah daripada nama burung yang dikenali sebagai *Bunsu Burong Bubut*. *Bunsu Burong Bubut* ini adalah sejenis kepercayaan suku kaum Iban yang merupakan simpang jalan diantara dua kehidupan iaitu sama ada untuk hidup atau untuk kehidupan mati. Selain itu, kisah teladan daripada cerita orang tua tentang dewa-dewi iaitu *Lansam* dan *Bintang* juga merupakan asal-usul perayaan ini.

Walaupun kebanyakannya suku kaum Iban di kawasan Batang Lupar telah menganut agama Kristian, segala adat resam keturunan serta kepercayaan nenek moyang mereka masih lagi tebal dan tidak lenyap ditelan oleh arus kemodenan. Hal ini kerana mereka beranggapan bahawa warisan nenek moyang terdahulu perlu diteruskan dan dikekalkan sebagai lambang serta identiti asal masyarakat untuk tatapan generasi pada masa akan datang.

1.2 Permasalahan Kajian

Pada masa kini adat resam dan perayaan seperti *Gawai Antu* amat jarang diadakan sehingga vokal muzik *sabak* tidak disedari kewujudannya bukan sahaja dikalangan masyarakat Iban malah dikalangan masyarakat yang lain juga.

Selain itu, segala maklumat yang berkenaan dengan vokal muzik ini tidak begitu didedahkan kerana lebih banyak berunsurkan *spiritual* berbanding dengan genre vokal muzik Iban yang lain.

Tambahan pula, vokal muzik tradisional ini banyak menggunakan bahasa Iban klasik serta perkataan yang digunakan dalam nyanyian bukanlah bahasa pertuturan seharian suku kaum Iban. Oleh itu, adalah sukar sedikit untuk menterjemahkan istilah-istilah yang digunakan dalam lagu ke dalam bahasa yang lebih difahami oleh seluruh masyarakat kerana berikutan kekurangan orang tua di rumah panjang yang lebih mengetahui istilah tersebut.

1.3 Matlamat Kajian

Kajian dilakukan berkenaan dengan salah satu warisan vokal muzik suku kaum Iban yang dikenali sebagai vokal muzik *sabak*. Matlamat utama kajian adalah untuk memperkenalkan corak kehidupan suku kaum Iban kawasan Batang Lupa ini kepada masyarakat luar yang masih kaya dengan keaslian tradisi dan adat resam yang tersendiri.

Disamping itu, kajian juga dilakukan berlandaskan matlamat untuk memperjuangkan serta memelihara budaya dan warisan daripada nenek moyang suku kaum Iban yang semakin dilupakan oleh sebilangan masyarakat pada hari ini. Berdasarkan kajian juga, matlamat utama yang perlu dicapai adalah untuk mengenali dan mengetahui dengan lebih lanjut lagi tentang peranan salah satu adat resam serta perayaan suku kaum Iban yang masih lagi diamalkan pada zaman moden ini terutamanya perayaan *Gawai Antu*.

Disamping itu juga, warisan nenek moyang ini dapat disimpan sebagai hasil kajian sama ada dalam bentuk visual dan audio melalui proses rakaman yang telah dilakukan. Oleh itu, melalui penerbitan notasi vokal muzik serta sedikit latar belakang *sabak bebuah* ke dalam bentuk penulisan dan rakaman dokumentari akan dapat dijadikan sebagai khazanah warisan dan juga bahan rujukan untuk generasi yang seterusnya pada masa akan datang.

1.4 Objektif Kajian

Fokus utama kajian yang dilakukan tertumpu kepada seluruh aspek vokal muzik *sabak bebuah* iaitu menerusi kajian tentang cara persembahan dan teknik nyanyian serta aspek muzik iaitu dari segi penggunaan teks, corak melodi, ritma vokal dan juga jenis skel yang digunakan dalam nyanyian.

Data dan maklumat kajian mengenai kaedah teknik nyanyian dan cara persembahan serta aspek muzik yang telah diperolehi akan dianalisis dan diterjemahkan ke dalam muzik notasi barat.

Selain itu, penterjemahan vokal muzik *sabak bebuah* ke dalam bahasa yang lebih difahami seperti Bahasa Melayu bagi memudahkan pemahaman tentang maksud yang tersirat dan juga perkataan yang terkandung dalam nyanyian vokal muzik tersebut.

1.5 Kepentingan Kajian

Vokal muzik *sabak bebuah* ini dikaji berdasarkan kepada kepentingan peranan vokal muzik ini terhadap aspek kehidupan masyarakat Iban sebelum menganut agama Kristian pada masa dahulu dan hari ini yang sering dikaitkan dengan kepercayaan animisme walaupun peredaran zaman telah banyak mempengaruhi sistem kepercayaan mereka serta mengubah corak hidup masyarakat terutamanya dari segi agama.

Oleh itu, kesan daripada perubahan corak hidup masyarakat terutamanya dari aspek agama sedikit sebanyak menghapuskan tradisi nenek moyang sejak turun temurun disamping mengurangkan kepercayaan masyarakat tentang asal adat resam lama ini.

1.6 Skop Kajian & Batasan Kajian

Skop kajian adalah tertumpu kepada vokal muzik *sabak bebuah* sebagai lagu tradisional dalam masyarakat Iban yang dinyanyikan semasa upacara *Gawai Antu*.

Penyelidikan tentang *sabak bebuah* ini dilakukan di dua buah rumah panjang suku kaum Iban sekitar Batang Lupar iaitu Rumah Panjang Kupon, Sunga Ai Bakong, Sri Aman dan Rumah Panjang Pedang, Selanjan Angkong, Sri Aman. Rumah Panjang Kupon terletak kira-kira sejauh 73km dari Bandar Sri Aman iaitu dengan kemudahan jalan raya merupakan penghubung utama penduduk kampung dengan bandar. Aktiviti harian penduduk adalah sebagai petani, penternak binatang peliharaan dan bercucuk tanam untuk menyara hidup. Walaubagaimanapun, ramai penghuni rumah panjang telah berhijrah ke bandar terutamanya pusat bandar kerana mengikut tuntutan kerja masing-masing iaitu sama ada berkhidmat dalam sektor kerajaan dan juga sektor swasta.

Dua buah rumah panjang terbabit dipilih untuk kajian ini kerana salah satu rumah panjang iaitu Rumah Kupon merupakan tempat tinggal *tukang sabak* iaitu Puan Mumu Lindang manakala Rumah Panjang Pedang merupakan tempat sambutan perayaan *Gawai Antu* yang telah diadakan pada tarikh 8 hingga 9 Disember 2007.

1.7 Kajian Lepas

Genre vokal muzik yang digelar pantun banyak dipraktikkan oleh kepelbagaian etnik di Sabah dan Sarawak yang boleh dinyanyikan secara solo atau sekumpulan kecil para penyanyi yang memerlukan tempoh yang lama untuk dipersembahkan. (Matusky & Tan, 2004). Contohnya lagu *sabak* ini dinyanyikan secara solo oleh seorang vokalis yang digelar *tukang sabak* dengan tempoh persembahan yang lama iaitu bermula pada sebelah petang sehinggalah keesokan pagi hari berikutnya.

Selain itu, antara kepelbagaian genre vokal muzik yang ada di Sarawak adalah *wa* iaitu tradisional vokal muzik daripada suku etnik Kajang-Punan Bah yang tinggal disepanjang sungai Rejang dan *kui* atau *kue* daripada suku kaum Kenyah-Badang. (Matusky & Tan, 2004). Di kalangan suku kaum Iban di Sarawak juga mempunyai banyak genre vokal muzik selain *sabak* antaranya adalah *timang*, *pengap*, *ensera*, *renong* dan beberapa lagu untuk kaedah perubatan, pertempuran serta peperangan, vokal muzik untuk menunjukkan nilai kasih sayang dan juga hiburan pada sesuatu upacara dan perayaan. (Matusky & Tan, 2004).

Berdasarkan Sandin (1994) *sabak* merupakan sejenis lagu puisi sedih berkisarkan kematian atau menceritakan dunia kedua yang digelar sebagai *sebayan*.

Menurut Maxwell (1989) *sabak* merupakan salah satu genre lagu yang dinyanyikan ketika menyambut sesuatu upacara yang berunsurkan keagamaan selain daripada *pengap*, *sampi*, *sangkah*, *timang* dan *taku*. Semua vokal muzik ini berkaitan dengan *semangat*, mimpi, harta benda, kematian dan sebagainya. Pada zaman moden

sekarang, upacara ritual tersebut amat jarang dilakukan kerana berlaku perubahan dalam kehidupan masyarakat kepada kehidupan yang lebih moden.

Berdasarkan Jabu (1989) perayaan *Gawai Antu* (spirit festival) masih lagi disambut oleh kebanyakan suku kaum Iban dan diteruskan sebagai suatu perayaan penting sehinggalah ke hari ini walaupun kebanyakan masyarakatnya telah menganut agama Kristian.

Maxwell (1989) pula telah mengklasifikasikan perayaan gawai adalah terdiri daripada *Gawai Antu*, gawai khas untuk *Simpulang Gana* dan juga *Lang Singalang Burong*. Walaubagaimanapun, perayaan *Gawai Antu* ini jarang disambut oleh suku kaum ini kerana perayaan tersebut bukanlah perayaan untuk disambut pada setiap tahun.

Sandin (1961) turut menyatakan perayaan *Gawai Antu* merupakan upacara terpenting bagi suku kaum Iban sebagai penghormatan serta sanjungan kepada ahli keluarga yang telah meninggal dunia. Perayaan *Gawai Antu* ini akan disambut dengan penuh adat tradisi seperti upacara *miring*, *bebiau*, persembahan vokal muzik *sabak* dan sebagainya.

BAB 2

METODOLOGI PENYELIDIKAN

2.1 Cara Mengumpul Data

Kaedah penyelidikan yang digunakan adalah kaedah kualitatif. Hal ini bertujuan untuk memastikan bahawa maklumat yang dikaji atau diterima menepati matlamat dan juga objektif kajian. Selain itu, maklumat juga dapat diperolehi secara lebih terperinci dan tepat. Data primer dalam kaedah kualitatif yang digunakan adalah :

2.1.1 Data Primer

2.1.1a Kaedah Etnografi

Dalam mengkaji lagu *Sabak bebua*, kajian lapangan atau *field research* dilakukan untuk mendapatkan maklumat berkenaan dengan cara nyanyian *tukang sabak*, maksud perkataan yang digunakan dan secara tidak langsung dapat mengetahui tentang budaya mereka.

i. Pemerhatian dan Penglibatan

Segala maklumat dan data dapat diperolehi dengan melibatkan diri secara langsung ke dalam kehidupan masyarakat misalnya dengan mengunjungi sendiri Rumah Panjang Kupon dan Rumah Panjang Pedang terutamanya ketika sambutan perayaan *Gawai Antu* di samping secara langsung dapat memahami gaya hidup penghuni rumah panjang. Pemerhatian secara menyeluruh dilakukan dan didapati penduduk tempatan terutamanya penghuni rumah panjang juga turut memerlukan hiburan pada masa tertentu. Disamping pada masa itulah juga peluang untuk setiap penghuni rumah panjang yang